

vagy érintkező tárgyú kiadványokat és kéziratokat; amennyiben saját kezdeményezésükben ilyen munkába fognak, úgy azt jelentsék be; a kész munka egy példányát pedig küldjék meg kötelepéldányként a clearing-house-nak.

A Könyvtár a szóban forgó gyűjtemény jegyzékét első ízben az *Aslib Proceedings* 1971. évi júniusi számában (p. 292–300.) tette közzé. Az 1970 utáni kiadású teauruszok, tárgyszójegyzékek és osztályozási táblázatok most közzétett kiegészítő jegyzéke összesen 149 újabb angol nyelvű címet sorol fel a következő tárgyköri megoszlásban (zárójelben a közölt címek száma):

Könyvtártudomány, informatika (5)	Turizmus (1)
Pszichológia (2)	Tudomány és technika (22)
Teológia (1)	Orvostudomány (12)
Társadalomtudományok (6)	Mérnöki tudományok (26)
Politika (3)	Mezőgazdaság (11)
Aktuális kérdések (2)	Kereskedelem (3)
Munkaügy (3)	Ipar (17)
Jogtudomány (3)	Tervezés és városfejlesztés (6)
Honvédelem (4)	Fényképészet (3)
Egészségügy (7)	Szabadidő felhasználás (2)
Oktatásügy (9)	Természeti források (1)

/GILBERT, V.: A list of thesauri and subject headings held in the Aslib Library. = Aslib Proceedings, 31. köt. 6. sz. 1979. p. 265–274./

(Balázs Sándor)

Előrelépés az Időszaki Kiadványok Nemzeti Központja felé az Egyesült Államokban

1977 őszén a Library of Congress (LC) azzal a kéréssel fordult a *Council on Library Resources (CLR)*-hez, hogy készítsen műszaki fejlesztési tervet a *National Periodicals Centre (NPC, Időszaki Kiadványok Nemzeti Központja)* számára. A terv 1978 augusztusára készült el.

Az NPC specifikus *működési célkitűzései* a következők:

1. Megbízható módszert kidolgozni az időszaki irodalom átfogó gyűjteményének megvalósításához.
2. Csökkenteni a beszerzendő időszaki anyaggal kapcsolatos összköltséget a könyvtárközi kölcsönzés révén.
3. Csökkenteni a kért anyag megszerzésének idejét.
4. Biztosítani, hogy az NPC-n keresztül kapott bármely dokumentumért minden jogos copyright-díjat kifi-

zessenek, és minden ilyen jellegű anyagi kötelezettségnek eleget tegyenek.

5. Alkalmos feltételek között a kiadók terjesztő szolgálataként is működni.

6. A gyűjteményük fejlesztési és fenntartási politikáját kidolgozó könyvtárak figyelmét felhívni a kiegészítő elvi szempontokra.

7. Előmozdítani a helyi és a regionális forráskészletnek a szolgáltatás áramkörébe való bekapcsolását.

8. Elősegíteni az időszaki anyag megőrzését.

9. Megalapozni az új és jól átgondolt kiadás-stratégiát.

10. Egy nemzeti keresőszolgálat működőképes példáját kimunkálni, amely kiterjeszthető a kiadványtípusok más kategóriáira is.

Ezek a működési célkitűzések világossá teszik, hogy az NPC az új feladatokat új módszerrel fogja ellátni, és lehetővé válik, hogy bekapcsolódjék más nemzeti programok megvalósításába is (pl. bibliográfiai számbavétel, kommunikációk stb.).

Az NPC gyűjteménye *hozzáférhető lesz* a könyvtárak számára az egész országban. A tervezett 36 ezer címmel indulva, a gyűjtemény folyamatosan fejlődne tovább – kiegészülve a friss anyaggal, a megszerzett és feldolgozott régivel – a távlati célkitűzések és a korszerűség követelményei szerint. A gyűjtés *minden témakört* magában foglalja a klinikai gyógyászat kivételével. Szélső határként a gyarapítás 60 ezer kurrens folyóirattal számolhat, de sohasem ölelheti fel a mintegy 200 ezerre becsült, frissen publikált időszaki kiadvány összességét.

Azt az anyagot, amely iránt nagy a kereslet, de nincs meg saját gyűjteményében, az NPC *a referenz könyvtári rendszer segítségével szerzi meg*. Ennek lehetővé tétele érdekében az NPC szerződést fog kötni a referenz könyvtárakkal. Minden kérés az NPC-be érkezik majd be, így biztosítani tudják az eljárások egyöntetűségét és a figyelőrendszer működéséhez szükséges eszközöket. Az NPC olyan keresőrendszert dolgoz ki, amely alkalmas a címek azonosítására és feltünteti az NPC-n át elérhető lelőhelyeket. A keresőrendszer a kulcsszót, az ISSN-t és az NPC gyűjteményében és a referenz könyvtárakban elérhető folyóiratokat fogja tartalmazni. Minden kérésen szerepelnie kell az ISSN-nek vagy az azt helyettesítő NPC-számnak és a kulcsszónak. Az első években a könyvtáraknak csak a számítógépbe felvett anyagot lehet keresniük.

Mindegyik könyvtárnak vagy intézménynek, amely az NPC-t használni akarja, letéti számlát kell nyitnia. Ennek összege egyenlő az intézmény egy havi szolgáltatási igényének várható pénzüsszegével, és ez kiegészül egy bizonyos minimális önkéntes hozzájárulással. Minden NPC megkeresés bizonyos összegbe fog kerülni, amelynek megállapítása az egyes periodikák copyright-státusa, kiadási éve és keresési gyakorisága alapján készült díjtáb-

lázat segítségével fog történni. Ezekből a megkeresési térítésekkel fizetik ki a törvényesen előírt copyright-díjakat vagy az esetleges eladási összegeket.

A hatékony tudományos kommunikáció parancsoló érdeke, hogy az NPC *tényleges kapcsolatot fejlesszen ki az irodalmat kiadó szervezettel*, hogy egyfajta ügynökségfélévé váljék és piaccá, legalábbis néhány kiadó számára. Így az NPC nyújthatna újra-kiadó szolgáltatást (mikrofilm formájában), cikkkeladási szolgáltatást (amíg a cikk szerzői jogvédelem alatt van), piacot a kérésre-publikálásnak, és forráshelye lehetne az eredetileg szinoptikus formában kiadott anyagok teljes szövegű publikálásának. A kapcsolatoknak ez a formája a hagyományos információtermelés és/vagy a feladatok felosztásának módosításához vezet.

A kéréseket az igényléstől számított *24 órán belül kívánják teljesíteni*. Ennek követelménye a gyors feldolgozás. A keresettebb anyag nagy részét mikrofilmlapon fogják raktározni, a kevésbé gyakran igényelt anyagok eredeti alakjukban vagy másolat formájában állnak majd rendelkezésre. A legkeresettebb forrásokat másolattal fogják helyettesíteni. A mikrofilmlapok igen mérsékelt áron lesznek hozzáférhetőek.

A kéréseket olyan egyszerű és közvetlen módon fogják kezelni, amennyire csak lehetséges. A könyvtárak kéréseit az NPC-be *elektronikus formában továbbítják*; ott a számítógép fogja átvenni, megvizsgálni és továbbküldeni őket. Az NPC gyűjteményében nem található tételekről a gép időrendi jegyzéket készít a referenz helyekhez való eljuttatás céljából. A megkereséseket gyors postaküldeményként fogják a rendeltetési helyükre irányítani, de a posta egynapos szállítási határidejű zónáiban más gyorszállítási rendszerek (légi fuvar, expressz) is igénybe vehetők lesznek. Azok az intézmények, amelyek a kérés teljesítését tv-faksimile formában igénylik, nagyobb költségekre számíthatnak.

Másodrendű, de nem kevésbé lényeges célkitűzés, hogy az NPC részt vegyen a nemzeti megőrző programban. A megőrzés költségei nagyon magasak, de vállalni kell őket, mint annak az erőfeszítésnek a részét, amely az időszaki irodalom hosszú időn át való tényleges elérhetőségét célozza.

/WELSH, W. J.: *Progress in the United States toward a National Periodicals System = IFLA Journal*, 5. köt. 4. sz. 1979. p. 288–291./

(Csúry Istvánné)

Kéziratos fordítások Csehszlovákiában

A világban a fordítások jelentősége nőttön nő. Érdekes jelenség: a legtöbb fordítás a fejlett államokban

készül. A fordítások kisebb része publikációként jelenik meg, nagyobb része belső igényeket kielégítő kézirat fordítás.

A publikált fordításokról az Unesco két kiadványa is tájékoztat: a *Statistical Yearbook* és az *Index Translationum*. A kézirat fordításokról nincs nemzetközi áttekintés. Néhány országban ezeket a fordításokat is nyilvántartják, hiszen bőséges információs forrásként hasznosíthatók. A kézirat fordításokról való tájékoztatás – az ismételt fordítások elkerülésével – népgazdasági szinten jelentős megtakarítást jelenthet.

A *Statistical Yearbook* szerint Csehszlovákiában 1973-ban 1227 publikált fordítás készült. Az *Index Translationum* ugyanerre az évre vonatkozóan 1415 publikált csehszlovákiai fordítás adatait sorolja fel. Ezzel szemben a *Preklady z odborné literatury* (Fordítások a szakirodalomból) c. országos hatáskörű információs folyóirat 1976. évfolyamában 8310 kézirat fordítás leírása szerepel.

A folyóirat az utóbbi időben már számítógéppel készül, s ezért sokszempontú elemzésre nyújt lehetőséget.

Az 1976. évi adatok a következő jellegzetességeket mutatják:

a) A kézirat fordítások *kiadványtípusok* szerint a következőképpen oszlanak meg:

	A fordítások száma	%-a
Folyóiratcikk	4922	59,23
Vállalati irodalom	1726	20,77
Referátum	357	4,30
Szabadalom	337	4,06
Szabvány	319	3,84
Könyv	258	3,10
Brosúra	233	2,80
Gyűjteményes kötet	113	1,36
Kutatási jelentés	45	0,54
Összesen:	8310	100,00

A folyóiratcikkek kiugró aránya arról tanúskodik, hogy a folyóiratok ideje még korántsem járt le. Nagyjából korszerű arányokat mutat a kutatás és fejlesztés szempontjából fontos más kiadványtípusok iránti érdeklődés is, kivéve – természetesen – a kutatási jelentések irántit, amelynek alacsony frekvenciáját érdemes lenne tüzetesebben megvizsgálni.

b) A kézirat fordítások tárgyát képező eredeti dokumentumok *megjelenési időpontja* tekintetében a lefordított eredeti folyóiratcikkek

5,29%-a 1976-ban,
32,65%-a 1975-ben,
19,22%-a 1974-ben és
8,53%-a 1973-ban jelent meg.